

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra slovanských jazyků

oddělení ruského jazyka a literatury

Bakalářská práce

Lidskoprávní dimenze zahraniční politiky
České republiky a role prezidenta v této
politice

Vypracoval: Roman Horváth

Vedoucí práce: Murad Salim, PhDr. Ph.D.

České Budějovice 2016

Oddělení ruského jazyka a literatury
Pedagogická fakulta, Jihočeská univerzita, České Budějovice

**Lidskoprávní dimenze zahraniční politiky České republiky a role prezidenta
v této politice**

Bakalářská práce se zabývá analýzou role prezidenta vzhledem k lidskoprávní dimenzi zahraniční politiky České republiky. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. První teoretická část se zabývá pravomocemi prezidenta České republiky, zahraniční politikou, lidskými právy a analýzou role prezidenta v zahraniční politice. Ve druhé praktické části se představují práce a životy tří prezidentů; Havla, Klause a Zemana. Dále jsou popsány jejich postoje a činy vzhledem k zahraniční politice a lidskoprávní dimenzi v této politice. V poslední části jsou tito tři prezidenti srovnáni a je shrnut a ohodnocen jejich přínos k zahraniční politice, která se dotýká lidskoprávní dimenze.

Klíčová slova: lidskoprávní dimenze, zahraniční politika, prezident, pravomoce prezidenta, lidská práva

Vedoucí práce: PhDr. Salim Murad, Ph.D.

Department of Russian language and literature
Pedagogical Faculty, University of South Bohemia, České Budějovice

**The human rights dimension of the Czech foreign policy and the president's
role in this policy**

The bachelor thesis is analyzing the role of the president within the Czech Republic's foreign policy with a focus on human rights. The thesis is divided into the theoretical and practical part. First, the theoretical part is focusing on the jurisdiction of the president of the Czech Republic, foreign policies, human rights and the role of the president in this field. Second, practical part presents work and life of three presidents: Havel, Klaus and Zeman. Further, their attitudes and acts related to the foreign policies and human rights are described. Last, the contribution of the three presidents to the human rights agenda within the foreign policy is summarized, compared and evaluated.

Key words: human rights, foreign policies, president, president's jurisdiction

Head of thesis: PhDr. Salim Murad, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce.

Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 28. 4. 2016

Roman Horváth

.....

Poděkování

Děkuji tímto vedoucímu bakalářské práce, panu PhDr. Salimu Muradovi, Ph.D., za odborné vedení a neocenitelnou pomoc, za cenné rady a čas, který věnoval této práci. Děkuji také přátelům, rodině a kolegům za neochvějnou víru a podporu. Rovněž děkuji slečně Mgr. Anně Maršíkové, M. A. za poskytnuté komentáře, jazykovou korekturu a podporu.

Obsah

Úvod.....	8
1. Prezident a jeho ústavní role	10
1.1. Vybrané pravomoci prezidenta.....	12
1.2.1. Prezident a vláda.....	12
1.2.2. Svolávání zasedání a rozpouštění Poslanecké sněmovny	13
1.2.3. Pověření vlády.....	13
1.2.4. Jmenování soudců	13
1.2.5. Právo milosti	14
1.2.6. Právo veta	14
1.2.7. Zastupování státu navenek.....	14
1.2.8. Další pravomoci prezidenta	15
1.2.9. Důsledky kontrasignace	16
2. Základní lidská práva a zahraniční politika	16
2.1. Listina základních práv a svobod	17
2.2. Zahraniční politika.....	17
2.2.1. Tvorba zahraniční politiky.....	18
2.2.2. Hlavní aktéři zahraniční politiky.....	19
3. Role prezidenta v zahraniční politice.....	20
4. Václav Havel.....	22
4.1. Dramatik Havel a jeho lidskoprávní politika	24
5. Václav Klaus – prezident ekonom.....	26
5.1. (Ne)lidskoprávní dimenze v zahraniční politice Václava Klause	26
6. Miloš Zeman – prezident lidu	30
6.1. Zemanova ekonomicky zaměřená zahraniční politika.....	31
6.1.1. Rusko a Zeman.....	32
6.1.2. Zeman a konflikt v Sýrii a Islámský stát	33
6.1.3. Zeman a Čína.....	33
7. Havel, Klaus a Zeman - shrnutí	35
7.1. Václav Havel - bojovník	36
7.2. Václav Klaus - obchodník	36

7.3 Miloš Zeman – obchod a investice	37
Závěr	39
Резюме	41
Seznam použité literatury (řazeno abecedně).....	44
Seznam použitých internetových zdrojů	44
Seznam použitých internetových stránek.....	46

Úvod

Tématem této bakalářské práce je lidskoprávní dimenze zahraniční politiky České republiky a role prezidenta v této politice. Zahraniční politika patří mezi vnější klíčové aktivity států, je součástí každodenní práce ministerstva zahraničních věcí. Slouží nejen pro strategické rozhodování o partnerství a spojenečtví, ale také pro reprezentaci České republiky v zahraničí a zapojení do mezinárodních struktur. Zahraniční politikou se stát vymezuje vůči ostatním státům, láká prostřednictvím ekonomické diplomacie investory a otevírá cestu pro rozvoj a spolupráci. Toto téma je moc široké na bakalářskou práci, proto v kapitolách je uveden pouhý stručný přehled. Na jednotlivých objektech je ukázána role prezidentů a v čem se navzájem liší a vymezují.

Lidskoprávní dimenze dané zahraniční politiky, zejména v prostředí České republiky, je daná historií a svou vlastní zkušeností z totalitního komunistického režimu. Česká republika se snaží napomáhat k dodržování lidských práv ve světě, tím, že vyjadřuje podporu demokratické opozici jakéhokoliv státu, ve kterém dochází k porušování lidských práv a svobod. Dále nabízí pomocnou ruku při transformaci totalitní společnosti.

Již od dob První republiky Československé se prezident stal jakousi morální autoritou pro lid. Stal se garantem dodržování české ústavnosti a dodržování humanity a lidské důstojnosti. Stal se také neformální poslední instancí, ke které je možné se dovolat. Avšak Ústava Československé republiky, později Ústava České republiky byla sepsána jako základ parlamentního systému, ne prezidentského. Z toho vyplývá, že prezident požívá spíše neformální autoritu opřenu o jeho ústavní funkci, než o jeho formální pravomoci. To vyvolávalo a stále vyvolává konflikt na politické scéně.

Primárním cílem této bakalářské práce je tedy analyzovat roli prezidenta v zahraniční politice České republiky z hlediska Ústavy a z hlediska praktických příkladů reprezentace prezidentů v zahraničí. Sekundárním cílem je zjistit, do jaké míry prezident ovlivňuje zahraniční politiku a jak ovlivňuje lidskoprávní dimenzi této politiky. Zkoumány budou jednotlivá období třech prezidentů Havla, Klause a Zemana a jejich postoj k lidským právům.

Pokládám za vhodné sdělit, že tato práce se subjektivně vymezuje a vychází z premisy, že lidská práva jsou nezcizitelná, univerzální, jsou výrazem humanity a lidství.

Je nutné stanovit hypotézy, které se v průběhu práce budu snažit vyvrátit, či potvrdit.

- ❖ Prezident plní funkci morální autority a spolupracuje s vládou na tvorbě a plnění zahraniční politiky
- ❖ Prezident klade důraz na lidská práva a vede dialog se státy, které je nedodržují (Rusko, Čína)
- ❖ Prezident nemá žádnou výraznou roli v zahraniční politice

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části je vysvětlena role prezidenta v ústavním systému České republiky, jsou také definována lidská práva a popsána je zde i role prezidenta v zahraniční politice. V praktické části se věnuji jednotlivým prezidentům, popisují jejich život, a jak se věnovali a zasahovali do zahraniční politiky České republiky. A také jak se projevuje lidskoprávní dimenze zahraniční politiky prezidenta na Číně a Rusku.

1. Prezident a jeho ústavní role

Prezident České republiky je volen tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva nadpoloviční většinou všech oprávněných voličů. Pokud v prvním kole jeden z kandidátů nezíská nadpoloviční většinu všech platných hlasů oprávněných voličů, koná se za čtrnáct dnů druhé kolo volby, do kterého postupují dva nejúspěšnější kandidáti. Ve druhém kole je zvolen kandidát s nejvyšším počtem platných hlasů oprávněných voličů. Pokud ani ve druhém kole není zvolen kandidát, do deseti dnů se vyhlásí nová volba. Navrhovat kandidáta může nejméně dvacet poslanců nebo deset senátorů nebo občan, který dosáhl věku 18 let s peticí podpořenou nejméně 50 000 občanů. Takto je volen od roku 2012. Od 1993 do 2012 byl volen oběma komorami Parlamentu, tj. poslaneckou sněmovnou a senátem. Prezident je volen na pět let a maximálně může být ve své funkci dvakrát za sebou. (Ústava České republiky, 1/1993 sb.)

Prezident České republiky není ze své funkce definované Ústavou České republiky šéfem exekutivy či vůdcem parlamentní většiny, ale pouze přímo voleným ústavním činitelem s velmi specifickým postavením a funkcí. (Zoubek, 1999 s. 172) Výkonná moc je totiž podle již zmiňované Ústavy rozdělená v duchu republikánského parlamentarismu mezi prezidenta republiky, vládu, ministerstva a jiné správní úřady a státní zastupitelství. (Mrklas, 2004, s. 96)

Na rozdíl od předsedy vlády České republiky či jiných ústavních činitelů není prezident republiky ze své funkce odpovědný. Během své funkce nemůže být ani odvolán. Prezident se také těší trestné nedotknutelnosti. Prezident může být odvolán či trestně stíhán pouze za vlastizradu, žalobou podanou senátem republiky. (Ústava České republiky, 1/1993 sb.)

Po dobu svého volebního období reprezentuje Českou republiku navenek a je symbolem svrchovanosti České republiky. Prezident podle ústavy, vykonává část svých pravomocí samostatně a část za účasti předsedy vlády. Pravomoci prezidenta České republiky jsou jasně vymezeny v Ústavě, avšak je zde problém s výkladem jejich pravomocí. Každý prezident si je vykládá po svém.

Prezident republiky samostatně jmenuje a odvolává předsedu a další členy vlády, přijímá jejich demisi. V praxi tato formulace funguje tak, že prezident jmenuje předsedou vlády předsedu strany vítěze parlamentních voleb nebo toho, kdo má největší šanci

sestavit vládu. Po zvolení prezidentem Miloš Zeman využil práva rozpustit sněmovnu v roce 2013 a navzdory tomu, že zde byly snahy tehdejší vlády vést Českou republiku v demisi, prezident Miloš Zeman jmenoval předsedou úřednické vlády Jiřího Rusnoka. Česká veřejnost a tehdejší Poslanecká sněmovna považovala tuto vládu jako vládu Miloše Zemana.

Prezident republiky dále svolává zasedání Poslanecké sněmovny, rozpouští Poslaneckou sněmovnu, pověřuje vládu prozatímním výkonem funkcí, jmenuje soudce ústavního soudu, jmenuje předsedu a místopředsedy Nejvyššího soudu, odpouští a zmírňuje tresty uložené soudem, vládne tzv. suspenzivním vetem vůči schváleným zákonům, podepisuje zákony, jmenuje prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu, jmenuje členy Bankovní rady ČNB. (Ústava České republiky, 1/1993 sb.)

Výše jmenované pravomoci byly a jsou prezidenty České republiky hojně využívány, protože prezidentem České republiky byla vždy silná osobnost s důvěrou občanů a s vážností.

Mezi kontrasignované pravomoci prezidenta České republiky patří sjednávání a ratifikace mezinárodních smluv. Může také určit zástupce, který bude za něj sjednávat mezinárodní smlouvy. Pro ilustraci v roce 2007 byla sepsána Lisabonská smlouva, která měla za cíl reformovat Evropskou unii po neúspěchu s přijetím tzv. Evropské ústavy. Prezident Václav Klaus odmítl ratifikovat Lisabonskou smlouvu, i když byla už předem sjednána, schválena parlamentem České republiky a ostatní členské státy Evropské unie ji také ratifikovaly. Ve výkladu Ústavy není přímo jasné, jestli si prezident může dovolit odmítnout ratifikovat mezinárodní smlouvu nebo ratifikovat s výhradou.

Prezident České republiky podle ústavy ČR zastupuje stát navenek, je vrchním velitelem ozbrojených sil, propůjčuje a uděluje státní vyznamenání, pověřuje a odvolává vedoucí zastupitelských misí, vyhlašuje volby do Poslanecké sněmovny a do Senátu, jmenuje a povyšuje generály, přijímá vedoucí zastupitelských misí, jmenuje soudce a uděluje amnestii. (Ústava České republiky, 1/1993 sb.)

Prezident má tedy v ústavě velice specifickou roli, měl by být garantem státní moci, reprezentovat Českou republiku navenek, být představitelem identity a integrity státu (Zoubek, 1999 s. 173). Zahraniční politiku má na starosti ministr zahraničních věcí,

prezident zastupuje stát navenek. Ministerstvo zahraničních věcí vytváří spolu s prezidentem koncepci zahraniční politiky. Je to směr, kterým se bude při diplomatických stycích Česká republika řídit. Prezidentova role v zahraniční politice státu je víceméně jasná; stát se prostředníkem mezi vládou, parlamentem, státem a mezinárodními subjekty a koordinovat je, pouze koordinovat, Ústava mu nedává moc stát se hlavním aktérem na poli politiky.

V následující kapitole budou rozebrány vybrané pravomoci prezidenta podrobněji.

1.1. Vybrané pravomoci prezidenta

Prvním sektorem pravomocí prezidenta České republiky, kterým se bude podrobněji věnovat je prezident a vláda. Tyto pravomoci byly vybrány podle toho, jak a do jaké míry zasahují do řízení státu a zahraniční politiky České republiky.

1.2.1. Prezident a vláda

Podle čl. 62 písm. A) Ústavy ČR prezident republiky jmenuje a odvolává předsedu a další členy vlády, přijímá jejich demisi, odvolává vládu a přijímá její demisi.

Prezident České republiky může jmenovat předsedu vlády podle své vlastní volby, stane-li se to, že vláda podá demisi. Toto právo může využít dvakrát. Nezávislá-li vláda jmenovaná prezidentem (de facto prezident jmenuje pouze premiéra a předseda vlády má souhlas k sestavení vlády) důvěru ani po druhé, musí prezident přijmout návrh na jmenování předsedy Poslanecké sněmovny. (Zoubek, 1999 s. 176)

Poté předseda vlády na pokyn prezidenta České republiky sestavuje vládu podle svého uvážení a prezident je vázán tímto návrhem. Ovšemže má prezident České republiky právo na námitky a vyjádřit svůj názor a nesouhlas¹ k navrženým kandidátům na post ministrů. Prezident České republiky však nemůže jmenovat nikoho, kdo by nebyl navržen. Předseda vlády a jednotliví ministři se ujímají své funkce v momentě, kdy složí slib do rukou prezidenta republiky. Tím také končí i pověření předchozí vlády, stát nemůže mít dvě vlády. (Zoubek, 1999, s. 177)

¹ Tato situace nastala při sestavování vlády Bohuslava Sobotky, prezident Zeman měl námitky proti několika navrženým kandidátům

Prezident republiky může odvolat člena vlády pouze na návrh premiéra. Odvolat člena vlády prezident musí, není možné, aby odmítnul. Není také možné odvolat předsedu vlády, ohrozilo by to existenci celé vlády.

Demisi vlády předkládá sám premiér do rukou prezidenta. Musí přijmout tehdy, pokud je povinná. Povinná je tehdy, neobdrží-li vláda důvěru. Prezident obligatorně odvolává vládu, pokud nepodala demisi, i když byla povinná tak učinit. Demise předsedy vlády znamená demisi celé vlády, protože je vázána na jeho důvěru a je podávána do rukou prezidenta.

1.2.2. Svolávání zasedání a rozpouštění Poslanecké sněmovny

Podle č. 62 písm. b) Ústavy prezident republiky svolává zasedání Poslanecké sněmovny. Toto právo i povinnost se situuje do třicátého dne po dni voleb (čl. 34 odst 1). Pokud prezident republiky tento úkon opomene, sejde se Poslanecká sněmovna sama. (Zoubek, 1999 s. 177-178.)

Podle již výše jmenovaného článku 62 prezident také může rozpouštět poslaneckou sněmovnu. Je to samostatná pravomoc, která je dána prezidentovi.

1.2.3. Pověření vlády

Prezident České republiky pověřuje podle Ústavy vládu v demisi, aby prozatímně řídila stát. Tato funkce je z toho důvodu, aby zde nevznikl stav bezvládní a aby byl stát řízen dočasně, než bude jmenována nová vláda. ² (Zoubek, 1999 s. 178)

1.2.4. Jmenování soudců

Prezident České republiky jmenuje soudce Ústavního soudu, předsedu a místopředsedu. Prezident může dle libovůle vybrat kandidáty a ti kandidáti poté musí být odsouhlaseny Senátem. Senát musí nominaci schválit. Odvolat členy Ústavního soudu prezident nemůže. (Zoubek, 1999 s. 178)

Prezident také jmenuje místopředsedu a předsedu Nejvyššího soudu. Prezident republiky není vázán žádným návrhem. Soudce jmenuje libovolně a jsou jmenování bez časového omezení. (Zoubek, 1999 s. 178)

² Prezident Miloš Zeman v roce 2013 tento článek Ústavy obešel a jmenoval novou, úřednickou vládu.

1.2.5. Právo milosti

Podle zákona č. 1/1993 Ústava České republiky prezident disponuje právem milosti. Prezident odpouští a zmírňuje tresty uložené soudem, nařizuje, aby se trestní řízení nezahajovalo, bylo-li zahájeno, aby se v něm nepokračovalo, a zahlazuje odsouzení. (Zoubek, 1993 s. 178).

Toto právo patří mezi jeho osobní práva, na rozdíl od amnestie, která vyžaduje kontrasignaci předsedy vlády. Toto právo je pozůstatek z dob monarchie, kdy císař držel ve svých rukou nejvyšší moc soudní. (Zoubek, 1999 s. 179) Podle mého názoru prezidentovi České republiky nepřísluší odpouštět, zmírňovat ani promíjet tresty z jeho pozice výkonné moci. V demokratickém státě by měli být tři moci ve státě (zákonodárná, výkonná a soudní) oddělená a nezávislá na sobě. O milosti by měl rozhodnout soud, který jako jediný rozhoduje o vině a nevinně.

1.2.6. Právo veta

Podle ústavy má prezident republiky právo veta, což znamená, že disponuje právem vrátit zákon Parlamentu s výjimkou zákona ústavního. Prezident zde figuruje jako ústavní garant legislativního procesu. Ústava nedává prezidentu možnost pozměňujících návrhů, ale dává právo vrátit přijatý zákon s odůvodněním do 15 dnů ode dne postoupení. O vráceném zákonu Parlament hlasuje znovu. (Zoubek, 1999 s. 180)

Je-li zákon odsouhlasen nadpoloviční většinou všech poslanců, zákon začíná být platný.

Prezident také podle Ústavy podepisuje zákony. Zákony podepisuje předseda Sněmovny, prezident republiky a předseda vlády. Při přehlasování prezidentova veta, není třeba, aby prezident republiky zákon podepsal.

1.2.7. Zastupování státu navenek

Podle Ústavy České republiky prezident dále zastupuje stát navenek. Jedná se o závazné projevy státu vůči mezinárodním subjektům nikoliv jen reprezentační povahy, kde prezident republiky vystupuje jako hlava státu (např. na konferencích či setkání hlav státu, v orgánech OSN, EU nebo v jiných mezinárodních organizací. (Zoubek, 1999, s. 181). Pokud nejde o závazná rozhodnutí, není vyžadována kontrasignace předsedy vlády či jím pověřeného člena vlády.

Problémem v tomto případě se jeví soulad Hradu a vlády při prosazování jednotné zahraniční politiky. Prezident České republiky je bezpochyby jeden z hlavních aktérů zahraniční politiky České republiky, je však vyžadován soulad a koordinace mezi ním a vládou, respektive ministrem zahraničí a koncepcí vlády. (Zoubek, 1999 s. 181)

Ústava dále říká, že prezident sjednává a ratifikuje mezinárodní smlouvy. Prezident České republiky Václav Havel svým rozhodnutím *O sjednávání mezinárodních smluv 144/1993 Sb.* přenesl sjednávání a schvalování mezinárodních dvoustranných a mnohostranných smluv na vládu. Toto rozhodnutí platí výhradně na smlouvy nevyžadující souhlas Parlamentu. (Zoubek, 1999 s. 181)

Podle ústavy rozhodnutí parlamentu nevyžadují smlouvy, které se nedotýkají lidských práv, základních svobod, politické a hospodářské smlouvy všeobecné povahy, jakož i smlouvy, k jejichž provedení je třeba zákona.

Ratifikace smlouvy znamená dodatečné schválení smlouvy prezidentem, která byla sjednána jménem státu někým jiným než prezidentem.

S touto pravomocí prezidenta souvisí také pravomoci přijímat vedoucí zastupitelských misí a pověřovat a odvolávat vedoucí zastupitelských misí.

1.2.8. Další pravomoci prezidenta

Jedná se především o jmenovací oprávnění vysokoškolských profesorů na základě návrhu vědecké rady vysoké školy podané prostřednictvím ministerstva školství. Pravomoc jmenovat profesory vychází ze zákona o vysokých školách § 73, a který říká „*Profesora pro určitý obor jmenuje prezident republiky na návrh vědecké rady vysoké školy podaný prostřednictvím ministra.*“ (Ústava České republiky, 1/1993 sb.)

Pravomoc není tedy vysána v Ústavě přímo, jedná se o důsledek čl. 63, který dává prezidentovi republiky další pravomoci, které nejsou uvedeny v Ústavě, ale jsou prezidentu dány z dalších zákonů.

Tato pravomoc, neboli oprávnění jmenovat vysokoškolské profesory je v současné době hojně diskutována. Prezident Zeman opakovaně odmítá jmenovat profesory, kteří jsou navrženi. Prezident Zeman toto rozhodnutí odůvodnil tím, že není „stroj na podpisy“ a pokud s rozhodnutím nesouhlasí, nepodepíše je. (ČTK 2015)

Podle mého názoru je tato pravomoc zároveň i povinností. Prezidentovi České republiky se právo na vlastní názor neupírá, ale z jeho funkce mu nepřísluší rozhodnout, zdali je někdo vhodným kandidátem na profesora. O tom již rozhodla vědecká rada a ministerstvo školství.

1.2.9. Důsledky kontrasignace

Prezident České republiky může vydávat rozhodnutí prezidenta republiky. Rozhodnutí vyžaduje podpis pověřeného člena vlády nebo předsedy vlády, bez podpisu toto rozhodnutí pozbývá platnosti. (Zoubek, 1999 s. 186)

Za vydané a kontrasignované rozhodnutí nese veškerou odpovědnost vláda České republiky, ačkoliv jsou podepsané jejím předsedou či pověřeným členem vlády. (Zoubek, 1999 s. 186)

2. Základní lidská práva a zahraniční politika

Fenomén základních lidských práv a svobod je starý několik století. Teorie lidských, nedotknutelných práv člověka vznikla z teorie liberalismu, která říká, že každý člověk je svobodný a roven ve svých právech. Lidská práva jsou tedy univerzální (pro všechny), neměnná, nezcizitelná, nezrušitelná a nedotknutelná. Nelze omezit jejich působnost zákonem ani se jich vzdát ve prospěch někoho jiného.

Na základě historického vývoje byla v roce 1948 přijata Všeobecná deklarace lidských práv Valným shromážděním OSN. Členské státy OSN se zavázaly ji dodržovat (členských států je v současné době 193). Dalo by se tedy říci, že ve všech těchto státech, zejména v Číně, ve Vietnamu, v Bělorusku, na Kubě a v Rusku jsou dodržována lidská práva a je kladen důraz na jejich dodržování a šíření v rámci lidství, což se bohužel neděje. Ve všech těchto zemích jsou lidská práva potlačována a nedodržována. Dochází k utlačování práv nejen osobních, ale i politických.

„Lidská práva a svobody jsou bez rozdílu pohlaví, věku, rasy, náboženského vyznání, jazyka, politického nebo jiného smýšlení, národnostního nebo sociálního původu, majetku, rodu nebo jiného postavení nezcizitelná a každý člověk má na ně právo“ (OSN nedatováno: čl. 2). Každý člověk na planetě Zemi má právo na život, svobodu, vzdělání a bezpečnost. Nikdo nesmí být zotročován či jinak omezován. Všichni lidé jsou si před

zákonem rovni. Každý stát má povinnost chránit své občany, dopřát jim svobodně rozvinout jejich osobnost a každý stát je povinen zajistit všeobecné blaho a rozvoj demokratické společnosti. Každý občan má právo na svobodný pohyb a svobodně si určovat své bydliště. Každý má právo vlastnit majetek a nikdo ho nesmí být svévolně zbaven. Každý občan má právo na svobodu projevu, shromažďování a volbu zaměstnání (OSN nedatováno: čl. 3, 4, 5, 17, 19, 20, 23). Všechny členské státy OSN se tato práva zavázala dodržovat ve svých zemích. Jak uvádí Všeobecná deklarace OSN: „Nic v této deklaraci nemůže být vykládáno jako by dávalo kterémukoli státu, kterékoli skupině nebo osobě jakékoli právo vyvíjet činnost nebo dopouštět se činů, které by směřovaly k potlačení některého z práv nebo některé ze svobod v této deklaraci uvedených.“ (OSN nedatováno: čl. 30).

Česká republika přijala do své Ústavy Listinu základních práv a svobod, která byla sepsána na základě Všeobecné deklarace lidských práv a na základě pozdějších přijatých dohod. To znamená, že Listina základních práv a svobod je zakotvena v Ústavě jako hlavní zákon a její nedodržování je protiústavní. Listina se nese v duchu tradičního českého humanismu a ústavy z roku 1920. V samotné preambuli Ústavy České republiky je vnesena formule, že Česká republika je *svobodný a demokratický stát, založený na úctě k lidským právům a na zásadách občanské společnosti*. (Zákon č.1/1993 Sb., Ústava ČR.)

2.1. Listina základních práv a svobod

Listina dělí lidská práva na základní lidská práva a svobody, politická práva a svobody, hospodářská, sociální, kulturní práva a právo na příznivé životní prostředí, práva národnostních, etnických menšin a cizinců, povinnosti občanů, právo na soudní a jinou právní ochranu.

2.2 Zahraniční politika

Definice určujících, co je zahraniční politika, je v tuzemské a zahraniční literatuře mnoho. V tuzemském prostředí se objevují definice, které hovoří o zahraniční politice jako o cílevědomé činnosti resp. postoji státu nebo seskupení států zaměřenou na hájení vlastní existence a zájmů ve společnosti ostatních aktérů mezinárodních vztahů. (Druhá, 2007 s. 10). Dalším příkladem může být pohled zahraniční literatury, která mluví o zahraniční politice jako o idejích nebo jednáních navržených tvůrci politiky k vyřešení

problému nebo pro podporu některých změn v politice, postojích nebo jednání jiného státu či států. (Baehr, Castermans-Holleman, 2004, s. 2). To, jak chápeme zahraniční politiku v otázkách mezinárodních vztahů, může do jisté míry záviset na aplikovaném teoretickém fundamentu. Pro realismus to může například být naplnění státního zájmu, pro liberalismus zase seskupování preferencí tuzemských a nadnárodních aktérů.

Nyní si položíme otázku, co je cílem zahraniční politiky. Jejím základním cílem je bezesporu zaručit bezpečnost, prosperitu země a svých občanů přes působení na mezinárodním poli. Aby mohla být zahraniční politika země úspěšná, je nutné stanovit reálné cíle a vize směřování země a musí vycházet z geopolitického postavení země. Geopolitické postavení země vychází z její faktické polohy a také s polohou vzhledem k okolním státům. Cíle se odvíjejí od potřeb domácích, například zaručení ekonomické prosperity, zaručení bezpečnosti z vnějších výzev mocenského střetu, které mohou dospět až k ohrožení národní bezpečnosti, dodržování mezinárodních zákonů, týkajících se zejména dodržování lidských práv. V praxi se tyto cíle a celá zahraniční politika naplňuje prostřednictvím diplomacie a jejich nástrojů.

Otázka lidských práv se v zahraniční politice některých států stává prioritou. Dříve byla lidskoprávní otázka řazena mezi vnitřní záležitosti států, do kterých by neměl zasahovat jiný stát. V současnosti jsou lidská práva chápána jako univerzální pro všechny. A státy proto zařazují problematiku lidských práv do svých koncepcí. Zahraniční politika zaměřená na lidská práva se snaží ovlivnit jiný stát nebo rovnou skupiny států, aby zlepšily respekt k lidským právům.

Česká republika se aktivně dlouhodobě snaží o podporu dodržování lidských práv. Lidská práva pravidelně zařazuje do svých koncepcí zahraniční politiky, podporuje disent na Kubě. Navázala tzv. transformační spolupráci s vybranými zeměmi, kdy svou transformační zkušenost s přechodu od totalitního režimu k demokratickému předává zemím, které o pomoc požádají.³ (oficiální stanovisko MZV, nedatováno)

2.2.1. Tvorba zahraniční politiky

Domácí politická situace po roce 1992 měla rozhodující vliv na tvorbu zahraniční politiky. „Pravicové koalici se v letech 1992 – 1996 dařilo nejen zlikvidovat nejednotnou

³ Oficiální stanovisko České republiky

opozici ale i přesvědčit významné domácí a zahraniční pozorovatele, že se Česká republika stává jakýmsi tygrem střední Evropy. Jejich hlavním zdrojem informací byli lidé, kteří často postrádali ať už programově, nebo z nezkušenosti jakýkoli kritický pohled na situaci u nás.“ (Pehe 1999, s. 69)

„Technokraticko-ekonomické vidění světa Klausovy vlády si vynutilo odpovídající obsah i v zahraniční politice (např. zdůrazňování ekonomické spolupráce na úkor ambicióznějších regionálních projektů).“ (Pehe 1999, s. 69) Tento směr udaný Klausem se projevuje od roku 1999 dosud, kdy lidskoprávní dimenze zahraniční politiky ustupuje ekonomické diplomacii. Není již třeba poukazovat na lidská práva, je třeba obchodovat a prosperovat. *„V roce 1994, kdy tento koncept zahraniční politiky - odvozený od domácí politické konstelace - dosáhl svého vrcholu, neměla Česká republika dobré vztahy ani s jedním ze svých sousedů. Vztahy se všemi visegrádkými zeměmi byly chladné. Vztahy s Německem byly až do zahájení jednání o česko-německé deklaraci v roce 1995 poznamenány sebestřednou neochotou české strany vůbec začít diskutovat o otázkách souvisejících s odsunem sudetských Němců po druhé světové válce. Vztahy s Rakouskem v té době trpěly díky sporům o výstavbu jaderné elektrárny v Temelíně.“ (Pehe 1999, s. 69)*

2.2.2. Hlavní aktéři zahraniční politiky

Pro výkon zahraniční politiky je též důležité, v jakých vzájemných institucionálních vazbách operují nejrůznější orgány státu. (Pehe 1999, s. 67) Jedinečným rysem české zahraniční politiky je existence tří výrazných a často odlišně jednajících zdrojů: ministra zahraničí, prezidenta a předsedy vlády. Česká Ústava přijatá v roce 1992 pod taktovkou pravicové koalice programově zmenšila pravomoce prezidenta v domácí politice, ale ponechala mu poměrně široké pole působnosti v zahraniční politice. Úsilí premiéra a jeho ministra zahraničních věcí tak poměrně často naráželo na odlišné vidění mezinárodních problémů ze strany prezidenta. Kromě obyčejné domluvy totiž neexistoval účinný ústavní mechanismus, který by zajistil, že všechna tři centra zahraniční politiky budou mluvit stejným jazykem. (Pehe 1999, s. 67)

Pro ilustraci lze uvést moment, kdy český premiér a prezident vysílali do světa odlišné signály, pokud šlo o hodnocení situace v Bosně, o Evropskou unii či o dodržování lidských práv v některých zemích. (Pehe, 1999, s. 68)

3. Role prezidenta v zahraniční politice

Jak již bylo popsáno v předešlých kapitolách, je Prezident České republiky hlavou státu, zosobněním jeho tradic, člověkem v postavení formálně spíše bezmocném, zato ale velmi prestižním. (Kubát 2014, s. 37). Česká republika je ze své podstaty typickým představitelem parlamentní demokracie, ve které je vláda hlavní složkou výkonné moci a je ze své funkce odpovědná parlamentu ČR. I přes tuto skutečnost historicky přijímá český politický systém výraznou roli prezidenta. Ve své praxi se všichni demokratičtí prezidenti (Masaryk, Beneš, Havel, Klaus a také Zeman) aktivně zapojovali do vymezení a uskutečňování zahraniční politiky. *„Společně s prerogativy při jmenování členů bankovní rady České národní banky a navrhování či jmenování různých soudců patří dle Ústavy zahraniční politika do oblastí, které může prezident významně ovlivňovat.“* (Dostál 2012, s. 2). Navíc se po zavedení přímé volby prezidenta opírá o důvěru občanů voličů při výkonu své funkce, je tím posílena prezidentova legitimita. (Dostál 2012, s. 2)

Patrně nejzřetelnější působení prezidenta jakožto reprezentanta České republiky v zahraničí anebo při přijímání zahraničních návštěv. *„Prezident zastupuje stát navenek.“*(1/1993 Ústava ČR, čl. 63). Primárně je za zahraniční politiku České republiky odpovědná vláda. Vzhledem k absenci vlastního zahraničně-administrativního aparátu, by měl prezident České republiky spolupracovat s vládou, zejména s ministerstvem zahraničních věcí na dodržování a rozvíjení Koncepce české zahraniční politiky z roku 2015. Tato koncepce sdružuje tři globální cíle, jimiž jsou bezpečnost, prosperita a udržitelný rozvoj a lidská důstojnost včetně lidských práv, a dva národní cíle – službu občanům a dobré jméno České republiky. (Koncepce zahraniční politiky 2015). Ze své reprezentační úlohy prezident republiky by se měl opírat při jednáních o podklady dodané vládou a pohybovat se v mezích výše uvedené Koncepce. Podle mého názoru se od prezidenta očekává, že by se měl vymezovat pouze ve vytváření dobrého jména České republiky a šíření lidských práv a lidské důstojnosti v zemích, kde jsou porušována. Z pravomocí a funkcí, které vyplývají z Ústavy, prezident není svrchovaným činitelem, který se může vyjadřovat, jak chce a bez ohledu na vládní zahraniční politiku. (Dostál 2012, s. 2). Spolupráce s vládní koncepcí (a především s koncepcí MZV) je primární při účasti prezidenta na vrcholných summitech s představiteli ostatních zemí. Prezident se po

dohodě s vládou může zúčastnit summitů multilaterálních mezinárodních organizací (OSN, OBSE, NATO) tak summitů Evropské unie či zasedání Evropské rady. V jakémkoli případě by prezident měl brát v potaz názor vlády a reprezentovat dlouhodobý směr v zahraniční politice. Prezident by tedy neměl ani využívat kapacit české diplomacie, ani svá veřejná vystoupení pro představování rozličných osobních názorů nebo sebe prezentovat. Prezident zastupuje stát navenek.

Podstatná je role prezidenta při ratifikaci mezinárodních smluv. Ústava říká, že prezident sjednává a ratifikuje mezinárodní smlouvy. Zatímco sjednávání smluv může prezident přenést na vládu nebo na její členy, tak k ratifikaci je nezbytný podpis prezidenta. Zde je však klíčový výklad – může prezident ratifikovat podle svého svědomí a vědomí nebo musí ratifikovat smlouvu? Vyjasnit podstatu této formule může pouze Ústavní soud. Velkým problémem v minulosti pro prezidenta Klause byla ratifikace Lisabonské smlouvy, ten odmítal ratifikovat Lisabonskou smlouvu a neustále odkládat tuto povinnost. Byla podána Ústavní stížnost a soud uvedl, že prezident má povinnost ratifikovat mezinárodní smlouvu bez zbytečného odkladu. *Tato interpretační nejednoznačnost dává prezidentovi veliké možnosti při prosazování vlastní politiky, je proto zásadní otázkou, jak bude hlava státu opírající se o legitimitu danou přímou volbou s tímto institutem zacházet.* (Dostál 2012, s. 3) Avšak je důležité opět zmínit, že Česká republika je parlamentní demokracií, i když je prezident volen přímo, jeho pravomoci ani role v systému změněna nebyla. Pořád je jeho úkolem reprezentace.

Prezident republiky má také kompetenci jmenovat velvyslance. Každý mandát stvrzuje svým podpisem. V českém prostředí je běžné odmítat některé kandidáty navržené Ministerstvem zahraničních věcí a prosazování vlastních blízkých osob, proti vůli ostatních aktérů zahraniční politiky. Toto nadměrné zasahování do personální politiky je nežádoucí.

V neposlední řadě je prezident vrchním velitelem ozbrojených sil, což je role s výraznými mezinárodními přesahy. (Dostál 2012, s. 3). Při všech aktivitách, které souvisí s touto výsadou, je nutná kontrasignace člena vlády. *Prezident v této oblasti má možnost ovlivnit zahraniční politiku pouze pasivně, například odmítnout vyslat vojáky do některé ze zahraničních misí.* (Dostál 2012, s. 3)

Z této analýzy je zřejmé, že Ústava dává prezidentovi značné pravomoci v oblasti zahraniční politiky. Kvůli možné volnější interpretaci uvedených kompetencí záleží jejich rozsah do určité míry na prezidentově vůli se angažovat a spolupracovat či rovnou soupeřit s vládou. Vláda je primárně odpovědná za zahraniční politiku. *V praxi však dochází k tomu, že je ČR vnímána jako nespolehlivý, politicky rozpolcený stát. V nemalé míře dochází k tomu, že se zahraniční politika prezidenta liší/lišila od politiky vládní, či ji dokonce popírala, např. postoje k Evropské unii, uznání Kosova, samostatnost Tibetu, lidská práva vs. ekonomická diplomacie, ruská intervence na Ukrajině a v Gruzii.* (Drulák, 2011).

4. Václav Havel

Václav Havel byl poslední prezident Československa, osobou a tváří Sametové revoluce a prvním prezidentem samostatné České republiky a ze všeho nejdůležitějším faktem pro tuto bakalářskou práci je ten, že to byl nejvýznamnější obránce lidských práv v novodobé české historii. V historii samostatné České republiky nemá obdoby, avšak Havlovi mohou konkurovat osobnosti jako byl humanista, profesor a filosof Tomáš Garrigue Masaryk, myslitel Jan Hus a Jan Ámos Komenský, učitel národů. Problematice dodržování lidských práv v tehdejší Československu se věnoval nejen v období před listopadem 1989, kdy byl spoluvůrce dokumentu Charta 77, či kdy napsal otevřený dopis Gustavu Husákovi, či kdy byl uvězněn na období pěti let za své přesvědčení, že lidská práva jsou nezczitelná a univerzální, ale především po listopadové revoluci jako prezident Československé, později České republiky. Jeho prezidentská období budou stručně shrnuta v následujících odstavcích a poté budou rozebrány jeho lidskoprávní aktivity.

Prezidentem Československé socialistické republiky byl Václav Havel zvolen 29. prosince 1989 Federálním shromážděním. Během jeho mandátu se název státu měnil hned třikrát, Československá socialistická republika, poté Československá federativní republika a hned poté na Česká a Slovenská Federativní Republika. Jako poslední prezident znovu svobodného Československa se těšil nebývalé úctě a autoritě nejen v zahraničí, ale i v tuzemsku. Jeho první cestou do zahraničí byla cesta do Německé demokratické republiky do Berlína a do Spolkové republiky Německo – Mnichova. Dalším jeho velkým triumfem byl slavný projev v Kongresu Spojených států. V jeho projevu

zaznělo spoustu moudrého, pro další postup v práci a pro porovnání se současností je důležitá věta: „...my všichni se musíme od vás mnoha věcem učit, od toho, jak vzdělávat své potomky, přes to, jak volit své poslance, až po to, jak organizovat hospodářský život, aby vedl k prosperitě a ne k bídě.“ (Václav Havel 1990).

Ve všech jeho činech a slovech můžeme vycítit podtón morálního přesvědčení, že lidská práva jsou nezczitelná a univerzální. Ještě ve stejný měsíc stihl Havel předložit dohodu Sovětskému svazu a svůj požadavek odsunu sovětských vojsk z Československa Michaelu Gorbačovovi. Zasloužil se také díky svým jednáním o rozpuštění Varšavské smlouvy společně s představiteli SSSR, Bulharska na jednání politicko poradního výboru Varšavské smlouvy v Praze. V té době však eskaluje napětí mezi Českou a Slovenskou politickou reprezentací a Havel nedokázal zabránit postupnému rozpadání federace, a proto na svou funkci abdikoval v roce 1992 20. července. (Václav Havel životopis, nedatováno)

Dne 26. ledna 1993 byl zvolen Poslaneckou sněmovnou prezidentem České republiky. Ve svém prezidentském období se věnuje etablování samostatné České republiky na mezinárodním poli, zapojování do struktur sjednocující se Evropy, bezpečnosti, česko-německým vztahů a především otázkám týkající se civilizace a stavu lidských práv ve světě. V tuzemsku se snaží o naplňování ústavních institucí a dodržování ústavy, stará se o zakládání nových prezidentských tradic a zvyklostí. Co se týče jeho úspěchů na poli zahraniční politiky, je třeba uvést několik milníků. Prvním milníkem podle mého názoru je prohlubování evropské integrace s ohledem na členství České republiky v Evropské unii a připojení k Severoatlantické alianci (NATO). Havel se těší až takové popularity na mezinárodním poli, že zahajuje v roce 2000 výroční zasedání Mezinárodního měnového fondu a Skupiny Světové banky v Praze a o dva roky později zahajuje historický summit NATO v Praze, ve kterém se rozhodlo o rozšíření aliance směrem na východ. (Václav Havel životopis, nedatováno)

Po odchodu z politiky a z prezidentské funkce se vrací k divadlu a literatuře. Využívá své mezinárodní popularity a autority k podpoře pronásledovaných a vězněných obránců lidských a občanských práv a svobod ve světě. Spolupracuje s Ministerstvem zahraničních věcí a s nadacemi Forum 2000, vize 97 a Člověk v tísni. Angažuje se na poli nevládních

organizací. Zakládá s Jeho Svátostí IV. Dalajlámou, (který byl jeho blízkým přítelem), jordánským princem Hassanem bin Talalalem, bývalým jihoafrickým prezidentem Frederikem W. De Klerkem a japonským filantropem Yoheiem Sasakawou v Praze iniciativu Společná starost. Iniciativa prosazuje principy dobrého vládnutí, respekt k lidským právům a vzájemné tolerance. Členové iniciativy Společná starost vyjadřují prostřednictvím stanovisek svou vůli, aby dobrým způsobem ovlivňovali politická rozhodování při vědomí, že společným hlasem lze efektivněji prosazovat změny k lepšímu. (Forum 2000, SC Initiative, nedatováno) Václav Havel také spoluzakládá Mezinárodní výbor na podporu demokracie na Kubě. V Červnu 2005 spoluzakládá iniciativu Občanské Bělorusko na podporu běloruské opozice. V dubnu 2008 zakládá Evropskou nadaci pro demokracii společně s José Manuelem Barrosem, předsedou Evropské komise, a Joaquinem Chissanem, bývalým prezidentem Mozambiku. Dále, krátce před smrtí se také setkává s Jeho Svátostí IV. Dalajlámou. V témže roce také zahajuje mezinárodní konferenci Forum 2000, podporuje řadu humanitárních a vzdělávacích projektů. Václav Havel také obdržel řadu státních vyznamenání, mezinárodních cen a čestných doktorátů. A v prosinci roku 2011 umírá na své chalupě na Hrádečku. (Václav Havel životopis, nedatováno)

4.1. Dramatik Havel a jeho lidskoprávní politika

Havel byl původně povoláním dramatik. Jeho spisovatelský um mu byl ku prospěchu i v politické kariéře. Svými proslovy plné politické „laické tvořivosti“ mohl proměňovat svou symbolickou moc v reálný vliv na mezinárodní scéně politiky. (Václav Havel, nedatováno) Po rezignaci z postu Prezidenta ČSFR se změnil i Havlův pohled na realitu, rozpad Československa vnímal jako velkou osobní prohru, byl to konec masarykovského státu. (Ditrych, Handl, 2012)

To, že byl Havel dramatik, se u něj projevovala i mimo Pražský hrad, dramatičnost a práce s publikem byla charakteristickým rysem jeho projevů. Nejlepším příkladem je již zmíněný projev před americkým Kongresem. Tento velmi dobře zvládnutý projev přispěl ke zrodu Havlova politického mýtu. Ve svém projevu oznámil všem posluchačům, že Sovětské impérium skončilo, a podává svůj životní příběh spisovatele, který je proti totalitnímu režimu a je disidentem „žijícím v pravdě“ a zároveň se stává zodpovědným

státníkem, jehož revoluční proudy vnesly do prezidentského úřadu. (Václav Havel, nedatováno) Automaticky si získal americké posluchače. Svým jedinečným životním příběhem státníka si získal pozvání do zahraničí a možnost ovlivňovat mezinárodní pole. Jako příklad mohu uvést konání důležitých summitů (NATO, Forum 2000, Visegrádská čtyřka) v Praze, apel na důležitost vojenského zásahu v bývalé Jugoslávii, apel na nutnost rozšíření NATO a „rekonstrukci severoatlantické aliance.“ (Ditrych, Handl, 2012)

Havel se snažil začít novou éru česko-německých vztahů. I když si byl vědom negativních reakcí ze strany české společnosti, tak odsoudil odsun německého obyvatelstva a vyjádřil se o tom jako o hluboce nemorálním činu. Již jeho první cesta, která měla spíše vést do Moskvy, vedla do Německa (Berlína a Mnichova). Prezident Německa Richarda von Weizsäcker navštívil Prahu a Pražský hrad 15. března na den výročí okupace Československa v roce 1939 Hitlerem. Havel tuto událost srovnával s nacismem: Hitler vtrhl na Pražský hrad jako posel války, kdežto von Weizsäcker jako posel míru, slušnosti a humanity. Dalším příkladem jeho schopností „laické kreativity“ na poli mezinárodních vztahů je jeho cesta do Sovětského svazu, do Moskvy. (Václav Havel, nedatováno) Byla to naprostá improvizace. Během letu do Moskvy Havel spontánně rukou napsal návrh politické deklaráce a předal jej Gorbačovovi, navrhl přitom, aby tento návrh nahradil smlouvu z roku 1970. Gorbačov jeho návrh přijal a tento rukou psaný dokument se stal základem vzájemných vztahů. (Ditrych, Handl, 2012)

Při jakýchkoli státních návštěvách Havel neopomenul zdůraznit, že je třeba nemlčet o porušování lidských práv na úrok ekonomických výhod. Několikrát zdůrazňoval podporu demokracie morálně i materiálně, vyjadřoval nesouhlas s vyvážením či vnucováním demokracie. Ostře se během i po svém prezidentském mandátu vyjadřoval proti situaci v Rusku „*Není žádného důvodu nepoobědvat s prezidentem Putinem. Je se ho ale třeba zároveň ptát na nepříjemné věci*“ (Václav Havel, LN, 2008). Také patřil k hlasitým kritikům režimu na Kubě a byl i kritikem Číny.

Václav Havel kladl vážný důraz na potřebu dodržování Všeobecné deklaráce lidských práv OSN, ta má podle jeho slov „*od prvopočátku povahu globálního závazku*“. (Václav Havel, 1994) Prostřednictvím svého napojení na mezinárodní kontakty se zasloužil o osvobození mnoha politických vězňů, vyjadřoval podporu Amnesty International, nadaci

Člověk v tísní a festivalu Jeden svět. V tuzemsku se velice zřetelně zapojoval v romské otázce a v uznání romského holocaustu. Svou velkou morální autoritou z pozice prezidenta se zasadil o uzákonění institutu ombudsmana – veřejného ochránce práv. Po vypršení prezidentského mandátu se věnoval otázkám dodržování lidských práv na Kubě, v Bělorusku, v Barmě a v Severní Koreji.

Na závěr je nutno dodat pár slov. Václav Havel, ať byl ve svém životě jakýmkoliv člověkem a ať už si o něm veřejnost myslí, co chce, nelze mu odepřít několik zásluh. Reprezentoval Českou republiku v zahraničí poměrně úspěšně, budoval její dobré jméno. Byl velmi dobrým řečníkem a uměl jednat s publikem. A na rozdíl od svých dalších následovníků byl vždy věrný svému přesvědčení, a to, že lidská práva jsou univerzální a nezcizitelná. Lidskoprávní dimenze v jeho zahraniční politice je tedy všudypřítomná.

5. Václav Klaus – prezident ekonom

Václav Klaus je bezpochyby další silnou osobností objevující se v politice v období po revolučním roce 1989. Václav Klaus se do dějin České republiky zapsal, jako ministr financí v první polistopadové vládě, jako průvodce transformací české ekonomiky prostřednictvím kupónové privatizace, jako předseda vlády, předseda poslanecké sněmovny a jako prezident České republiky.

5.1. (Ne)lidskoprávní dimenze v zahraniční politice Václava Klause

Klaus vstoupil do politiky krátce po listopadu 1989. Jako ekonom Československé akademie věd se dostal do kontaktu s Václavem Havlem a vstoupil do Občanského fóra. Předsedou OF se stal v roce 1990. Krátce po vstupu do OF Klaus byl nominován na ministra financí, jímž byl až do roku 1992. V roce 1991 rozdělil OF a spoluzaložil pravicovou stranu ODS, stal se jejím předsedou. Tato strana zvítězila ve volbách v roce 1992 a Klaus se stal předsedou české vlády. Později se slovenským protějškem dojednal rozdělení Československa, které si podle jeho slov „*vůbec nepřál.*“ (Václav Klaus - Autobiografie, 1998).

Premiérem byl Klaus do roku 1997. O rok později se konaly předčasné volby a ODS skončila druhá. Uzavřela s opozicí tzv. opoziční smlouvu, ve které zaručovala podporu vládě ČSSD výměnou za posty pro ODS. Václav Klaus se stává předsedou Poslanecké

sněmovny. V roce 2002 odchází z čela strany a v roce 2003 se stává prezidentem České republiky, později svůj mandát obhájil v roce 2008.

Václav Klaus byl jako prezident velmi silnou osobností. Své prezidentské pravomoci si vykládal po svém, využíval pravomoci prezidenta k prezentování svých názorů. Například v době, kdy byla Lisabonská smlouva schválena Parlamentem ČR a čekala na ratifikaci od prezidenta. Ten ji odmítl podepsat, podal stížnost k Ústavnímu soudu a poté si počkal, až skupina senátorů podá další stížnost na nález ústavnímu soudu. Další jeho podmínkou bylo, že si počká, až smlouvu ratifikují v Irsku, což se stalo až po druhé. Poté si přednesl další podmínku, chtěl vyjednat výjimku v Evropské unii, aby Lisabonská smlouva neprolomila Benešovy dekrety na vysídlení Sudetoněmeckého obyvatelstva.

V jeho zahraniční politice se téměř neobjevuje lidskoprávní dimenze, jako u jeho předchůdce. Ve Washingtonu se zmínil, že lidská práva vnímá jako ideologii, či politickou doktrínu. *„Dnes velmi módní ideologii lidských práv (a to nemluvím o radikálním a aktivistickém, humanrightismu) nepovažuji za neutrální a nevinný koncept. Vidím v ní alternativní, záměrně poněkud rozmazanou ideologii či politickou doktrínu.“* (Václav Klaus, 2003, Washington D. C., 2003) Také se vyjádřil skepticky vůči vyvražďování Romů v koncentračním táboře v Letech u Písku. (MF Dnes, 2006) A dokonce v rozhovoru pro BBC World sdělil, že diskriminace Romů je *„hloupost a nesmysl a nebude na to ani reagovat“*. (Václav Klaus, 2003).

Klaus také v jednom z mnoha rozhovorů pro MF Dnes tvrdí, že *„Úřad (ombudsmana pozn. autor) k ničemu, jen dobrá trafika (..) Já jsem bojoval vždy proti úřadu ombudsmana a bojuji proti němu dodnes. Myslím, že to je úřad, který nic nepřinesl, ničemu nepomohl, je to docela dobrá trafika pro někoho.“* Jak již bylo uvedeno o kapitoly výše, úřad Ombudsmana nechal zanést do Ústavy Václav Havel ze svého lidskoprávního přesvědčení.

Klaus také pro Hospodářské noviny v roce 2007 na otázku podanou redaktorem, jestli neexistuje dost důkazů, že člověk planetu ničí, uvedl, že *„...to je takový nesmysl, že snad větší jsem ještě neslyšel...Žádné ničení planety nevidím, nikdy v životě jsem neviděl a nemyslím, že nějaký vážný a rozumný člověk by to mohl říci.“* (Klaus pro HN, 2007)

Ohledně občanské společnosti, která je pilířem svobodné, demokratické společnosti a představuje jedno z lidských práv svobodně se družit, Klaus řekl, že se jedná o nový kolektivismus, který nemá rád. (Klaus 2002). O několik let později (v roce 2005) na adresu občanské společnosti uvedl, že se jedná o „*polemiku se svobodnou společností a že je povinností každého demokrata ze všech svých sil, do konce svých věků proti ní bojovat.*“ (Klaus, 2005)

Přes jeho odmítavé a skeptické postoje a názory ať už k Evropské unii, multikulturalismu, lidským právům, občanské společnosti, globálnímu oteplování přispěl negativně k důvěryhodnosti České republiky v zahraničí (AMO, nedatováno). Za jeho mandátu panovala velká disproporce mezi názory vlády a názory prezidenta v zahraničí. Podle Ústavy za zahraniční politiku zodpovídá vláda a je nutné koordinovat své jednání v zahraničí a vystupovat jednotně. Po dobu předsednictví České republiky v EU byl spíše slyšet hlas prezidenta než hlas premiéra. V té době (rok 2006) panovala v zemi také značná politická nestabilita (Paroubek vs. Topolánek)⁴ a prezident posílil svůj neformální vliv na českou zahraniční politiku. (Nekvapil a kol., 2007, s. 15). V červnu 2006 prezident Ruské Federace Putin navštívil Českou republiku. Při jednání s ním bohužel nezazněly žádné silné hlasy, které by upozorňovaly na lidská práva v Rusku, a dopad na dodržování lidských prav v Čečensku v průběhu dlouhotrvající čečenské války. V prosinci o rok dříve proběhla v Česku návštěva čínského premiéra a opakovala se stejná situace. Jednání s vrcholnými představiteli se posunula ze sféry lidskoprávní na sféru čistě ekonomickou. Nebyly dodrženy principy platné Koncepce zahraniční politiky. (Nekvapil a kol., 2007, s. 29).

Václav Klaus projevoval trvalý nesouhlas s některými postoji vlády, zvláště v evropské politice. (Berdych a kol., 2008, s. 20) V mnoha případech, kdy nebyla vláda schopná sdělit svůj postoj k mnoha otázkám týkajících se Evropské unie, některá radikální vyjádření prezidenta poškozovala pozici ČR během důležitých debat. (Berdych a kol., 2008, s. 20). Spíše než prezident v lidskoprávní dimenzi podnikalo kroky Ministerstvo zahraničí.

⁴ Vláda Jiřího Paroubka padla, byla nahrazena vládou Mirka Topolánka a ani ta nevydržela do konce mandátu a musely být vyhlášeny předčasné volby. Předtím však od dubna 2009 do července 2010 byla u moci tzv. úřednická vláda Jiřího Fišera.

Klaus také odmítl v roce 2008 ratifikovat smlouvu o Mezinárodním trestním soudu. Byl to krok vedoucí k posílení pozice a legitimacy ČR v úsilí prosazování respektu k lidským právům, kvůli jistým právním nesrovnalostem, které již blíže nespecifikoval. (Dostál a kol., 2009, s. 56) Ratifikována byla až o rok později.

Na mezinárodním poli se na konci roku 2010 stala významná událost, která vešla do dějin jako arabské jaro. Arabské jaro je vlna protestů, nepokojů, povstání a revolucí probíhající v mnoha arabských zemích. V mnoha ohledech se jednalo o boj proti útlaku, chudobě, nezaměstnanosti a špatným životním podmínkám. Klaus Arabské jaro označil jako „*revoluci bez vůdců.*“ (Klaus 2011) Nicméně česká vláda a česká zahraniční politika se k této výzvě postavila čelem, je nutné to zmínit. Česká republika patří do skupiny zemí, které propagují aktivnější transformační spolupráci. V uvedeném roce vznikly dvě iniciativy ČR, jež si kladly za cíl reagovat na arabské jaro. První iniciativou byla podpořena dalšími devíti zeměmi a „*vyzývá k většímu důrazu na přenos zkušeností členských států s demokratickou tranzicí, včetně přechodu k tržní ekonomice, ve stávajících nástrojích vnější politiky EU.*“ (Dostál a kol., 2012, s. 88) Iniciativa byla adresována Evropské komisi a Evropské službě pro vnější činnost a navrhuje zřídit samostatný transformační program v rámci Nástroje rozvojové spolupráce. (Dostál a kol., 2012, témže)

Další iniciativou bylo vytvoření Evropské nadace pro demokracii. Tato nadace slouží, s ročním rozpočtem kolem 100 milionů eur, k podpoře prodemokratických aktérů v autoritářských a tranzitivních zemích, jež pomalu přecházejí k demokracii. (Dostál a kol., 2012, témže) Státy spolupracující na tomto poli s Českou republikou dobře využily události arabského jara a zapojily se do transformace a podpory lidských práv. Tyto aktivity patří k dlouhodobému konzistentnímu postoji České republiky k podpoře lidských práv, bohužel prezident České republiky nevyužíval tohoto směru a své morální autority plynoucí z jeho funkce tak jako jeho předchůdce Václav Havel.

Pokud opomineme prezidentovu roli v zahraniční politice zaměřenou na lidská práva, je nutno zmínit úspěšné aktivity vlády a především ministerstva zahraničních věcí. Dalším pomyslným vítězstvím České republiky v okruhu lidskoprávní dimenze zahraniční politiky (teď už bez prezidenta) je úspěšná kandidatura na členství v Radě OSN pro lidská práva na období 2011-2014. Úspěšná kandidatura České republiky je posílením role jako

obránce lidských práv. Česká republika se okamžitě zapojila do debat o situace v Bělorusku, Libyi, Sýrii, Jemenu a v Egyptě. Je nutné ovšem také kriticky a aktivně poukazovat na nedostatky členů Rady OSN pro lidská práva, které patří mezi země porušující lidská práva, jako jsou Čína, Rusko, Saudská Arábie a Viet Nam. Členství vypršelo v roce 2014 a Česká republika bude kandidovat v roce 2019.

Na závěr je nutné zhodnotit Klausovu lidskoprávní dimenzi v jeho zahraniční politice. Lidskoprávní dimenze v zahraniční politice Klause jako prezidenta se neobjevuje takřka vůbec. Sám Klaus označuje lidská práva jako „*humanrightismus*“ (Klaus 2003) za ideologii omezující lidskou důstojnost. Razí tedy postoj, že státy nesmí zasahovat do záležitostí ostatních suverénních států. Zahraniční politika orientována na lidská práva se u něj tedy neprojevuje. Pokud jde o navazování upřímné komunikace mezi státy a EU, Česká republika ztratila svou kredibilitu v EU a nastává ochlazení vztahů mezi Rakouskem a Slovenskem. V České republice se za dobu jeho prezidentování věnuje problematice lidských práv bývalý prezident Havel ve své funkci „občana“ a Ministerstvo zahraničních věcí. Hodnotím tedy přínos Václava Klause v boji za lidská práva a respekt k nim za nulový.

6. Miloš Zeman – prezident lidu

Miloš Zeman je první prezident zvolen přímou volbou. Při pohledu na jeho politickou kariéru, je velmi zkušený tzv. politický matador, stejným jako byl Klaus s tím rozdílem, že Klaus začínal jako ministr financí, kdežto Zeman ne. Je to další silná osobnost a po jeho dvou předchůdcích zdědil tendenci přecházet prezidentské pravomoci až na samý okraj výkladu působnosti.

Zeman začal svou politickou kariéru po roce 1989. Už v dobách socialistického Československého státu byl členem Komunistické strany Československa v roce 1968, avšak v roce 1970 byl vyloučen kvůli projevení nesouhlasu se sovětskou okupací. Téměř celý život byl zaměstnán v Prognostickém ústavu. Koncem ledna 1990 se stal členem Občanského fóra a doplněn do Federálního shromáždění. Po rozpadu Občanského fóra přešel do ČSSD a byl znovu zvolen poslancem Federálního shromáždění. (Životopis Miloše Zemana, nedatováno) Od roku 1993 byl zvolen předsedou České strany sociálně demokratické a svou prací jí bezesporu přispěl k volebnímu úspěchu. Byl zvolen předsedou Poslanecké sněmovny v roce 1996 až 1998 a po roce 1998 byl předsedou vlády

České republiky. V roce 2002 odmítl kandidovat na předsedu vlády s tím, že „splnil svůj úkol – vyvedení země z ekonomické krize.“ (Životopis Miloše Zemana, nedatováno) V témže roce kandidoval do funkce prezidenta České republiky neúspěšně a uchýlil se jako důchodce na Vysočinu. Zakládá politickou Stranu Práv Občanů v roce 2009 a neúspěšně kandiduje do Poslanecké sněmovny České republiky. V roce 2012 kandidoval v přímé volbě na prezidenta republiky a ve druhém kole se stává vítězem a prezidentem České republiky volený přímou volbou.

Zeman si přímou volbu prezidenta vykládá po svém. Tvrdí, že se nezodpovídá Parlamentu, ale občanům a jeho mandát je tímto neformálně posílněn. I přes změnu volby prezidenta, systém změněn nebyl; Česká republika je pořád parlamentní demokracií, kde výkonnou moc ve svých rukách drží vláda.

6.1. Zemanova ekonomicky zaměřená zahraniční politika

Miloš Zeman je bezesporu aktivním prezidentem. Jeho prvním počinem po nástupu do funkce prezidenta bylo jmenování, respektive nejmenování velvyslanců. Nominován vládou, ministrem Schwarzenbergem⁵ na velvyslance Slovenské republiky byl Jaromír Plíšek, avšak prezident Zeman chtěl (a úspěšně) dosadit na Slovensko manželku svého podporovatele Václava Klause Lívii Klausovou (Česká televize 2013). Prezident tvrdil, že vybírá pouze ty kandidáty, kteří budou hájit ekonomické zájmy České republiky (Melchertová 2013, s. 54). Vláda Nečase v tu dobu hájila svá hodnotová východiska zahraniční politiky, zejména podpora lidských práv, demokratizaci a transformační procesy (Dostál 2014, s. 13). Schwarzenberg trval na dodržování vlastních principů a na dodržování ústavních zvyklostí. Schwarzenberg v tu dobu tvrdil, že si stojí za principy „o respektování lidských práv u nás i ve světě bez ohledu na to, zda je to pro ČR výhodné či ne. Neboť i v tom spočívá valná část dobré pověsti České republiky.“ (Schwarzenberg, 2013)

Miloš Zeman však svým postojem vyjádřil, že je třeba dát ekonomickým zájmům přednost (Dostál 2014, s. 13). Tento postoj se odráží v celé zahraniční politice prezidenta. Jeho předchůdce prostřednictvím zahraniční politiky vyjadřoval své osobní názory bez

⁵ Karel Schwarzenberg kandidoval na prezidenta republiky a ve druhém kole byl poražen právě Zemanem. V kampani se Zeman ostře vymezoval vůči Schwarzenbergovi, dá se očekávat jistá rivalita, ačkoliv prezident má být prezident celého lidu a ne jen prezident svých podporovatelů.

ohledu na vládní koncepci, kdežto současný prezident se obrací čistě k ekonomické diplomacii. Tento obrat od lidskoprávní dimenze zahraniční politiky prezidenta k čistě ekonomické zahraniční politice prezidenta bude ukázán následovně.

Prezidentova první zahraniční cesta vedla standardně na Slovensko. Zeman sebou přivzal podnikatelskou delegaci a při svých projevech kladl důraz na investice a budování infrastruktury (Dostál 2013, s. 3) Podobně na tom byla i cesta do Polska. Opět hovořil o investicích, o podnicích, o propojení pražské a varšavské burzy apod. V Německu a v Rakousku se Zeman profiloval opět stejným způsobem, kde například v Rakousku hovořil mimo jiné i o rozšiřování Temelína. Neváhal však potvrdit svůj starý výrok, že odsun sudetských Němců byl mírnějším trestem za vlastizradu než samotná smrt (Miloš Zeman, nedatováno).

Ve zkratce se Zeman vyjadřuje populisticky, co se týče islámu a probíhající Migrační krize. Tvrdí, že neexistuje rozdíl mezi umírněným a radikálním muslimem, stejně jako není rozdíl mezi umírněným a radikálním komunistou (Miloš Zeman, 2013). Zeman dále tvrdí, že *„export a zahraniční investice českých firem by v zemích, jako je Uzbekistán či Írán, neměly být omezovány přílišným akcentem na ochranu lidských práv.“* (Miloš Zeman, 2014)

6.1.1 Rusko a Zeman

Už od dob Václava Klause se Česká republika vyjadřovala smířlivě k politice Ruska, zlom přišel v dobách tzv. Euromajdanu na Ukrajině a s nástupem Miloše Zemana do funkce. Rusko anektovalo Krym a destabilizovalo východ Ukrajiny. Miloš Zeman svými výroky tuto skutečnost popírá. Kritizuje ruskou opozici a vyjadřuje se o nich hrubě daleko za hranice slušnosti.⁶ Zeman v dalších projevech a rozhovorech tvrdí, že není loutkou USA a hájí politiku Kremlu. Ostře vystupuje proti protiruským sankcím, kritizuje ukrajinskou vládu vzešlou po převratu, označuje je jako fašisty a banderovce a zásadně popírá ruskou vojenskou účast ve válce. Přirovnává konflikt na Ukrajině k chřipce a k občanské válce. Ospravedlňuje anexi Krymu se slovy, že se jedná o nápravu historické křivdy. Zeman je ruskými médii vnímán jako západní obránce Ruské federace, podle slov ruské reportérky Iridy Zejnalovové je Zeman disident a bojovník za lidská práva. (1. Kanál., rozhovor, 2014)

⁶ Jedná se o hanlivé označování a vulgární vyjadřování na adresu skupiny Pussy Riot ve veřejném rozhlasovém vysílání.

Z jeho strany v současnosti nikdy nezazněla žádná kritika porušování lidských práv a svobod v Rusku.

6.1.2 Zeman a konflikt v Sýrii a Islámský stát

Zeman hlasitě a bez rozmyslu prosazoval masovou multinárodní akci proti Islámskému státu, které by se Česká republika zúčastnila (Dostál 2015, s. 55). Česká republika sice poskytovala humanitární pomoc obětem těchto konfliktů, avšak všechny aktivity zastínila neochota přijmout uprchlíky do České republiky. V debatách zcela zaniká humanitární aspekt – uprchlíci jsou vnímáni jako bezpečnostní hrozba (Dostál 2015, s. 55).

Na adresu islámu se Zeman vyjadřuje nelibě. Miloš Zeman srovnal náboženství s politickou ideologií a odsoudil všechny muslimy následujícím výrokem „*nevěřím, že jsou umírnění muslimové a radikální muslimové. Stejně jako nevěřím, že jsou jen umírnění a radikální komunisté. Jsou jen muslimové a komunisté.*“ (Mladá fronta Dnes, 28. června 2011). Dále tento výrok potvrdil v červenci 2011 "*muslima lze definovat jako vyznavače Koránu, podobně jako nacista je vyznavačem rasové nadřazenosti a antisemitismu nebo komunistu vyznavačem třídního boje a diktatury proletariátu.*" (ČTK, 7. července 2011) Zeman se nezastavil a v témže roce o měsíc později prohlašuje, že "*netvrdím, že všichni muslimové jsou teroristé, tvrdím, že všichni teroristé jsou muslimové.*" (Reflex, 4. srpna 2011)

Jedním právem ze všeobecné teorie lidských práv je právo na svobodu náboženství. Tím, že odsoudí jedno ze světových náboženství a nazve jej teroristickým, prezident Miloš Zeman toto právo porušuje.

6.1.3 Zeman a Čína

V tomto ohledu lze nejvíce spatřit odklon České republiky od hájení lidských práv k ekonomické spolupráci. Při návštěvě Číny v roce 2014 prezident Zeman sdělil, že Česká republika Tibet neuznává. Na začátku svého projevu sdělil „přicházíme jako přátelé“ a uvedl, že chce plně respektovat zájmy obou zemí. Dále pokračoval „proto nejen já, ale i nová vláda České republiky se jasně vyjádřila, že respektuje územní integritu Číny, neuznává tibetskou exilovou vládu a že se odmítáme jakýmkoli způsobem vměšovat do vašich vnitřních záležitostí.“ (Miloš Zeman, 2014) Podobně se vyjádřil i ministr zahraničí Zaorálek, prohlásil, že Česká republika nebude podporovat nezávislost Tibetu v jakékoliv

podobě. (Zaorálek, 2014). Navíc nepodporuje ani samostatný Tchaj-wan, vyjádřil naději o brzkém spojení kontinentální Číny s ostrovní částí.

Při své říjnové návštěvě prezident Miloš Zeman prohlásil poněkud nešťastně, že se hodlá od Číny mnoho naučit, především jak stabilizovat společnost „*nepoučujeme o tržním hospodářství či o lidských právech nebo o něčem podobném. Naopak se snažíme se poučit. A já jsem v Číně, abych se učil, jak zvýšit ekonomický růst a jak stabilizovat společnost.*“ (Miloš Zeman, 2014) Tento výrok lze považovat za nepřiliš vhodný a jako definitivní důkaz obratu zahraniční politiky České republiky k ekonomické diplomacii. Navíc prohlásil „*vměšovat do vnitřních záležitostí kterékoli země včetně Číny*“, čímž narážel a znovu zopakoval svůj postoj ke kritice čínského okupování Tibetu. Později navíc prohlásil, že čínská nadvláda Tibetu svědčí. (Lidové noviny, 2014)

Jasně odmítá jakkoliv komentovat volání po demokratických volbách v Hongkongu a ani se nevyjadřuje k potlačování tamních protestů. Je na výsost jasné, že Čína ke stabilizaci společnosti využívá různých metod, například se jedná o mučení, či potlačování demonstrací, vraždy svých odpůrců a jejich nespravedlivé uzavírání (Amnesty International, Report China, 2015/2016). Sebou do Číny Zeman přivzal podnikatelskou delegaci a zmínil se také ke konkrétním plánům na spolupráci.

V březnu letošního roku se uskutečnila historicky první návštěva čínského prezidenta Si Ťi-pching. Jeho návštěva vyvolala i vlnu protestů, které byly v mnoha případech nešťastně potlačovány policií z důvodu bezpečnosti, hovoří se například o sundávání tibetských vlajek a ze soukromých bytů nebo vyšetřování kriminalistů na pražské FAMU přicházejících zjistit, kdo vyvěsil tibetskou vlajku. Zeman ihned po přiletu čínské delegace opět vzbudil pozornost svým kontroverzním výrokem. Podle Zemana Česká republika a její předešlé vlády podléhaly tlaku USA a Evropské unie „*teď jsme znovu nezávislá země a formulujeme svou zahraniční politiku, která je založena na našich vlastních zájmech. Nvměšujeme se do zájmů žádné jiné země,*“ sdělil čínské státní televizi Zeman. Od roku 1989, po sametové revoluci jsme byli nezávislá, suverénní země s vlastní zahraniční politikou, vyjadřovat humanitu a respekt k lidským právům neznamena, že ztrácíme suverenitu. Při této situaci opět nezazněla jediná kritika k porušování lidských práv. Návštěva čínského prezidenta přispěla k uzavření 40 obchodních dohod, dále

definitivně obrátila českou zahraniční politiku a celou zemi na východ. Je také zajímavé, jak se v posledních dvaceti letech změnil Zemanův názor na Čínu. V roce 1996 v rozhovoru pro Lidové noviny Zeman jasně vyjádřil svou nechuť k těm, kdo nadbíhají Číně.

„Základní motivací pro pobyt v politice je zabránit v úspěchu těm, kteří, kdyby k nám dnes přišli Číňané, si zítra nechají zešikmit oči na plastické chirurgii, pozítří se nechají infikovat žloutenkou, aby měli tu správnou barvu pleti, a popozítří začnou psát do svých kádrových dotazníků, že již od dětství milovali rýži.“ (Miloš Zeman, 1996)

Na závěr je třeba dodat, že v Poslanecké sněmovně týden před návštěvou prezidenta Si Ťi-pchinga se konal seminář na téma Zkušenosti pro řízení a rozvoj státu. Sám Si Ťi-pching napsal knihu se stejným názvem. *„V tomto semináři se účastníci dozvěděli, že Čína efektivně brání světový mír nebo že pod vedením komunistické strany země vzkvétá a úspěšně buduje novou společnost.“* (Server Aktuálně.cz, Ťopek, 2016) Ču Ling-ťun stranický profesor ústředního výboru Komunistické strany Číny prohlásil: *„Pouze se silným vedením, je možné úspěšně spravovat stát. V Číně tuto sílu představuje Komunistická strana Číny.“* (Ču Ling-ťun, 2016). Není snad podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka (zákon č. 140/1961 Sb., § 260) zákonem zakázána? Nesměruje snad komunistická ideologie Číny k potlačení práv a svobod člověka?

7. Havel, Klaus a Zeman - shrnutí

Tyto tři silné osobnosti formovaly Českou republiku a její vývoj. Každý z nich však udával jiný směr politiky a jeden proti druhému se vymezují. Ačkoliv prezident ze své funkce dané Ústavou není odpovědný a nadržuje ve svých rukou faktickou moc, těší se nebývalé autority. Lze se domnívat, že v současnosti, díky přímé volbě prezidenta, vytváří jakési mocenské sídlo vymezující se proti Vládě a Parlamentu České republiky. Je také zřejmé, že všichni tři prezidenti se pohybovali na hraně výkladů svých pravomocí, v současnosti se to projevovalo tím, že Zeman odmítl jmenovat velvyslance jmenované vládou, odmítl jmenovat profesory, aktivně přislíbil poskytnout polní nemocnici pro boj s Islámským státem, ačkoliv nebylo rozhodnutí posvěcené vládou. Klaus na druhou stranu odmítal ratifikovat mezinárodní smlouvy, odvolal předsedkyni Nejvyššího soudu, veřejné vystoupení a zastupování České republiky v zahraničí používal k prezentaci svého

osobního názoru a nijak nekorigoval své jednání s vládou. Havel oproti nim vyjádřil podporu zásahu NATO v Kosovu, dále podepisoval otevřené dopisy místo vlády. Toto však není předmětem této bakalářské práce, předmětem bakalářské práce je analýza role prezidenta v lidskoprávní dimenzi zahraniční politiky. V této kapitole bude uvedeno také hodnocení z pohledu autora.

7.1 Václav Havel - bojovník

Václav Havel svými jednáními, svými proslovy a projevy se jednoznačně vymezoval pro podporu lidských práv v tuzemsku i v zahraničí. V lidskoprávní dimenzi zahraniční politiky bývalý prezident Havel zaujal velmi aktivní a osobitou roli. Využíval své morální autority v zahraničí a podporoval autonomii Tibetu. Formuloval podmínky, které by měla Čína splnit, „*propustit politické vězně; umožnit přístup mezinárodním komisím a médiím a zahájit dialog s představiteli tibetského lidu.*“ (Václav Havel, nedatováno)

Havel patřil k hlasitým kritikům nejen situace v Tibetu, ale situace v Číně či Rusku. Pokoušel se například předat protestní dopis proti uvěznění čínského disidenta Liou Sia-paa. „*Jsmo tu proto, že žádáme čínského prezidenta a skrze něj čínskou vládu, aby neopakovali to, co se dělo před 33 lety u nás.*“ (Václav Havel, nedatováno) Havel upozorňoval na ruskou agresi v Čečensku. Václav Havel byl dokonce několikrát nominován na Nobelovu cenu míru.

Hodnocení: Lidskoprávní dimenze zahraniční politiky a role prezidenta v této politice je velká. Havel kritizuje porušování lidských práv a vybízí k dodržování stanovených dohod a mezinárodních úmluv. Česká republika se také na tomto poli v zahraničí etablovala a zvýšila své renomé.

7.2 Václav Klaus - obchodník

Václav Klaus se ostře vymezil proti Havlově politice lidských práv, jak sám nazýval ideologii „humanrightismu“. Považoval za komplikované zavádět západní hodnoty v zemích s jinou tradicí a kulturou. Na druhou stranu na problém Číny pohlédl komplexněji než jeho nástupce. „*Je to ale současně země jiných tradic, jiných hodnot a jiného převládajícího světového názoru než je obvyklé v Evropě a v naší zemi,*“ uvedl Klaus opatrně, a dodal, že „*bez ohledu na nesporný rozvoj zůstává zemí velkých kontrastů a problémů. Je to země, v níž má monopol na politickou moc i nadále jedna jediná strana,*

(...) neřídí se námi zastávanými principy parlamentní pluralistické demokracie a námi chápaného konceptu občanských práv. Přesto jsem přesvědčen, že rozvíjet česko-čínské vztahy je v zájmu naší země.“ (Václav Klaus, nedatováno).

Co se týče jeho pohledu na Rusko, tak nejednou upozorňoval na ekonomickou spolupráci a postavil se za Ruskou federaci v souvislosti s konfliktem na Ukrajině. *„Za vyostřenou situací na Ukrajině může Evropská unie a Spojené státy. Prezident Vladimir Putin je politik jako každý jiný, ničím se výrazně neodlišuje. Všichni se snaží prosadit své politické cíle. A ani on určitě nemůže být šťastný z toho, co se na Ukrajině děje, ani z toho, jak do toho bylo Rusko zavlečeno,“ (Václav Klaus, nedatováno).*

Pokud opomineme lidskoprávní dimenzi zahraniční politiky a vrátíme se k zahraniční politice jako takové, tak k jeho zásluhám patří například brzký vstup České republiky do některých mezinárodních hospodářských organizací, jako je Světová banka, Mezinárodní měnový fond nebo Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD). (Pehe, 1999, s. 66)

Hodnocení: Klausova role v lidskoprávní dimenzi zahraniční politiky České republiky se neprojevuje. Obrací se k ekonomickým výhodám a otevírá možnosti obchodu i pro země jako je Čína, Rusko. Naopak se vymezuje vůči Evropské unii a transatlantickým vazbám.

7.3 Miloš Zeman – obchod a investice

Miloš Zeman pokračuje v Klausových šlépějích. Hájení lidských práv vyměnil za vidinu ekonomické spolupráce a prosperity. Ve svých proklamacích za Českou republiku nejednou opakuje, že nepodporuje Tibet a respektuje územní celistvost Číny. Podobně reaguje i Ministerstvo zahraničních věcí, které je zodpovědné za zahraniční politiku. Na rozdíl od Havlovy kritiky Číny či opatrného přístupu Klause k této zemi, Zeman se chce od Číny učit; *„nepoučujeme o tržním hospodářství či o lidských právech nebo o něčem podobném. Naopak se snažíme se poučit. A já jsem v Číně, abych se učil, jak zvýšit ekonomický růst a jak stabilizovat společnost,“ (Miloš Zeman, nedatováno).* Při návštěvě čínského prezidenta prohlašuje, že se Česká republika osvobodila od vlivu USA a Evropské unie a je nyní suverénním státem. Otevřeně se hlásí jako přítel Ruska a podporuje Kremelskou politiku. Věří ruskému ministru zahraničí Sergeji Lavrovi a opakuje tvrzení o občanské válce.

Hodnocení: Lidskoprávní dimenze zahraniční politiky a role prezidenta v této politice je záporná. Pro shrnutí byly vybrány nejožehavější momenty v zahraniční politice Zemana. Je zde vidět jasný odklon a nezapojování se do lidskoprávní dimenze zahraniční politiky České republiky. Ani samotná vláda či Ministerstvo zahraničí v této oblasti nijak výrazně nevyniká. Silná osobnost prezidenta zastiňuje veškeré aktivity. Česká republika pomalu ztrácí své renomé bojovníka za lidská práva.

Závěr

Primárním cílem této práce bylo analyzovat roli prezidenta v zahraniční politice České republiky. Sekundárním cílem bylo zjistit, do jaké míry prezident ovlivňuje zahraniční politiku a jak ovlivňuje lidskoprávní dimenzi této politiky. Časově byla práce vymezena na všechny tři prezidenty samostatné České republiky. Práce se také subjektivně vymezovala vůči politice a názorům prezidentů, protože se ztotožňuji s tím, že lidská práva jsou nezcizitelná, univerzální a přirozená. Dále jsme si v úvodu práce zformulovaly hypotézy:

- ❖ Prezident plní funkci morální autority a spolupracuje s vládou na tvorbě a plnění zahraniční politiky
- ❖ Prezident klade důraz na lidská práva a vede dialog se státy, které je nedodržují (Rusko, Čína)
- ❖ Prezident nemá žádnou výraznou roli v zahraniční politice

Podle mého názoru byly cíle práce splněny. Prezidentova role v zahraniční politice spočívá v reprezentaci na mezinárodní úrovni; zastupuje stát navenek. Ratifikuje a sjednává mezinárodní dohody a po dohodě s vládou může reprezentovat Českou republiku v Radě Evropy nebo na summitech Evropské unie, OSN apod. Pro budoucí rozvoj mezinárodních vztahů a čitelné zahraniční politiky je důležité lépe koordinovat činnosti Ministerstva zahraničních vztahů, činnosti vlády a zejména činnosti prezidenta. Prezident v posledních letech se vyhrazuje vůči vládě a ministerstvu.

Prezident ovlivňuje zahraniční politiku včetně její lidskoprávní dimenze svými postoji, projevy a obstrukcemi. Mám na mysli především obstrukce prezidenta Klause vůči Koncepti zahraniční politiky vlády Petra Nečase. Několikrát Koncepti zkritizoval a vrátil. V současnosti prezident Zeman prezentuje názory za Českou republiku, které jsou v rozporu s pozicí vlády. Jedná se zejména o sankce Evropské unie vůči Ruské federaci a válkou na Ukrajině. Co se týče prezidenta Havla, ten se stal hlavní tváří zahraniční politiky České republiky. Ať už se jednalo o dopis osmi, o vstup ČR do NATO nebo návrat České republiky do Evropy.

První hypotéza zněla: **Prezident plní funkci morální autority a spolupracuje s vládou na tvorbě a plnění zahraniční politiky.** V prvním případě Havel svou osobností

plnil funkci morální autority, tím potvrdil první část hypotézy. Těšil se v zahraničí takové autority, že spíše on tvořil a plnil zahraniční politiku a hlas vlády byl upozaděn. V tu dobu zahraniční politika se zaměřovala na vstup do NATO a EU. Také hlasitě kritizoval totalitní režimy, či post-komunistické státy stále nerespektující lidská práva. Hypotéza se tedy potvrzuje. Klaus naopak využíval zahraniční politiku a svou funkci jako prostředek k prezentování svých názorů. Nespolupracoval s vládou na tvorbě a na plnění zahraniční politiky. Zeman v současnosti (nebo se alespoň snaží vláda spolupracovat s ním) spolupracuje s vládou na tvorbě a na plnění zahraniční politiky, avšak neplní funkci morální autority. Všeobecně se hypotéza potvrzuje, avšak v konkrétních případech se hypotéza vyvrací.

Druhá hypotéza byla: **Prezident klade důraz na lidská práva a vede dialog se státy, které je nedodržují (Rusko, Čína).** Zde jsme narazili opět na roztříštěnost. Všeobecně se od prezidenta očekává, že bude klást důraz na lidská práva a bude vést dialog, ale realita je poněkud odlišná. Havel hypotézu potvrzuje, vždy kladl důraz na lidská práva a pokoušel se vést dialog o jejich dodržování. Nekladl na první místo ekonomickou diplomacii. Klaus začal to, co Zeman dokončil. Lidskoprávní dimenze v zahraniční politice se vytrácí a klade se důraz na ekonomickou diplomacii. Hypotéza se vyvrací.

Třetí hypotéza tvrdila: **Prezident nemá žádnou výraznou roli v zahraniční politice.** V tomto případě se hypotéza jednoznačně potvrzuje. Prezidentova formální pravomoc je zastupování státu navenek. Svými konflikty si však svůj vliv zvýšil a přímá volba prezidenta jeho neformální vliv na zahraniční politiku ještě víc zvýšil. Vliv a prezidentova role v zahraniční politice se neformálně a skokově zvyšovala.

Co může tento fakt v budoucnosti vyvolat? Prezident svými konflikty neformálně přejímá pravomoci vlády za své. Oslabuje její pozici garanta zahraniční politiky České republiky. Znamená to snad postupné přibližování k polo prezidentskému systému? K této změně je však potřeba změna Ústavy, podle mého názoru k tomu nikdy nedojde. Je však otázkou jak a kdy se zpřesní formulace role prezidenta v Ústavě a jak bude odlišná tvorba zahraniční politiky České republiky.

Резюме

Первоначальная цель данного исследования состояла в том, чтобы проанализировать роль президента во внешней политике Чехии. Вторичная цель заключалась в определении степени, в которой президент влияет на внешнюю политику и соразмерность влияния на права человека в этой политике.

Чешский президент избирается на основе прямых выборов сроком на пять лет. Не несет ответственность за свою деятельность. Президент является главой государства, представляет Республику извне, является символом суверенитета Чешской Республики. Назначает правительство и принимает его отставку. Заключает и ратифицирует международные договоры. Он является верховным главнокомандующим вооруженными силами, а также назначает и отзывает послов. Исполняет роль гаранта государственной власти, пользуется неформальным авторитетом.

Права человека являются универсальными, неизменными, неотчуждаемыми и нерушимыми. Невозможно отказаться от них, лишь в случае при демократической государственной системе. Государства-члены ООН в 1948 году приняли Всеобщую декларацию прав человека Генеральной Ассамблеи ООН. Эти государства подписались соблюдать данный документ. Чешская Республика включила список основных прав и свобод в свой Конституционный права.

Некоторая мера прав человек проявляется во внешней политике Чешской Республики. И это в основном потому, что Чешская Республика пережила тоталитарный режим и опыт, необходимый для перехода от тоталитарного к демократическому режиму. Этот опыт Чешская республика решила использовать и распространять дальше. Самым ярким представителем является, несомненно, Вацлав Гавел.

Роль президента в формировании внешней политики имеет решающее значение; заключает и ратифицирует международные договоры, представляет Чешскую Республику за рубежом. Президент является главой государства. Тем не менее, он должен сотрудничать с правительством и представлять единую тройку

(президент, премьер-министр и министр иностранных дел) со своим чётким мнением и единогласием.

Вацлав Гавел был последним президентом Чехословакии и первым президентом Чехии. Он был соавтором Хартии-77 и активно выступал против коммунистического режима. Он был глубоко убежден в том, что права человека являются неотъемлемыми и универсальными. Он был ответственен за роспуск Варшавского договора, о присоединении Чешской республики к ряду международных структур - Совету Европы, НАТО и ЕС. Он узаконил функции Уполномоченного по правам человека и был одним из ярых критиков против режимов на Кубе, в Беларуси, России и Китая.

Вацлав Клаус был министром финансов в первом посткоммунистическом федеральном правительстве, затем был премьер-министром, председателем Палаты депутатов. В 1992 году он выиграл выборы и провел переговоры со своим словацким коллегой о разделении Чехословакии. Он был дважды избран президентом Чехии. В свое время, у него было много конфликтов с правительством и с Министерством иностранных дел. Представлял совершенно иное мнение, отказывался ратифицировать соглашение, и больше обращался к экономической дипломатии. Он не принадлежал к критикам Китая, ни России, скорее наоборот. Он считал себя евроскептиком. Существенно изменил свою роль и стал ключевой фигурой.

Милош Земан был председателем Палаты депутатов, председателем Правительства, а в 2012 году стал президентом Чешской республики. Это исторически первый президент, избранный непосредственно на выборах. Это очень активный президент, в течение короткого времени с момента его избрания произошло несколько конфликтов. Он отправил в отставку правительство Петра Нечаса, назначил временное правительство, которое он выбрал сам, отказался назначить посла, которого предложил министр иностранных дел. Милош Земан отделился от правозащитного аспекта внешней политики и прокладывает путь экономической дипломатии. Своими спорными взглядами разделяет чешское общество и сближается с Россией и Китаем.

При сравнении президентов мы находим, что Чешская Республика теряет свою роль в правозащитном аспекте внешней политики, а больше внимания уделяется экономической дипломатии и привлечению инвестиций.

Seznam použité literatury (řazeno abecedně)

1. Asociace pro mezinárodní otázky, institut pro evropskou politiku EUROPEUM: Česká zahraniční politika – perspektivy změn po volbách 2010, Praha, 2010
2. Bacovský B., Dostál, V., Thim, M.: Agenda pro českou zahraniční politiku 2010, Praha 2010
3. Baehr, P.R., Castermans-Holleman, M.: The Role of Human Rights in Foreign Policy, New York, 2004
4. Dostál, V., Eberle, J., Karásek, T.: Agenda pro českou zahraniční politiku 2013, Praha 2013
5. Dostál, V., Eberle, J., Karásek, T.: Agenda pro českou zahraniční politiku 2014, Praha 2014
6. Dostál, V., Eberle, J., Kužvart, J.: Sto dnů Miloše Zemana v zahraniční politice, Praha 2013
7. Dostál, V., Eberle, J.: Agenda pro českou zahraniční politiku 2015, Praha 2015
8. Dostál, V., Karasák, T., Thim, M.: Agenda pro českou zahraniční politiku 2011, Praha 2011
9. Dostál, V., Karasák, T., Thim, M.: Agenda pro českou zahraniční politiku 2012, Praha 2012
10. Dostál, V., Nekvapil, V., eds.: Agenda pro českou zahraniční politiku 2009, Praha 2009
11. Dostál, V.: Role prezidenta v české zahraniční politice, Praha 2012
12. Druháková, R., Druhá, P.: Tvorba a analýza zahraniční politiky. Praha, 2007
13. Gerloch, A. a kol.: Ústavní systém České republiky, Praha 1999
14. Kubát, M. a kol.: Politické a ústavní systémy zemí středovýchodní Evropy, Praha 2004
15. Kubát, M., Lebeda M.: O komparativní politologii a současné české politice: Miroslavu Novákovi k 60. narozeninám, Praha 2014
16. Nekvapil, V., Berdych, A., eds.: Česká zahraniční politika a volby 2006, Praha 2006
17. Nekvapil, V., Berdych, A., Veselý, L., eds.: Agenda pro českou zahraniční politiku 2007, Praha 2007
18. Nekvapil, V., Berdych, A., Veselý, L., eds.: Agenda pro českou zahraniční politiku 2008, Praha 2008
19. Pehe, J.: Souvislosti domácí a zahraniční politiky, Praha, 1998
20. Ústava České republiky, zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky a Listina základních práv a svobod
21. Vodička, K., Cabada L.: Politický systém České republiky, Praha 2007
22. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

Seznam použitých internetových zdrojů

1. Vláda České republiky: Koncepce zahraniční politiky 2015, Praha, 2015, Dostupné: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/analyzy_a_koncepce/koncepce_zahranicni_politiky_cr.html [cit. 10. 4. 2016]
2. Havel, V.: Projev prezidenta ČSSR Václava Havla pro obě sněmovny Kongresu USA, Washington 1990 <http://www.vaclavhavel.cz/index.php?sec=1&id=1> [cit. 18. 4. 2016]
3. Díttrich, O., Handl, V.: Havel jako dramatik politiky, Praha 2012 <http://www.iir.cz/article/havel-jako-dramatik-politiky> [cit. 18. 4. 2016]

4. Procházková, P.: Lidové noviny, Rusku vládne KGB a mafiáni, rozhovor s Václavem Havlem, 2008 Dostupné z:http://www.lidovky.cz/ln-rusku-vladne-kgb-a-mafiani-dg3-/zpravysvet.aspx?c=A080318_202342_ln_rozhovory_fho [cit. 19. 4. 2016]
5. Havel, V.: Lidská práva, Bangkok 1994 Dostupné z: <http://vaclavhavel.cz/index.php?sec=7&id=4> [cit. 19. 4. 2016]
6. Klaus, V.: Autobiografie, určující momenty a vlivy, 1998 Dostupné z:<http://media.klaus.cz/files/autobiografie.pdf> [cit. 18. 4. 2016]
7. Klaus, V.: Projev, Woodrow Wilson International Center of Scholars, Washington D. C., 2003 Dostupné z: <http://www.klaus.cz/clanky/1711> [cit. 18. 4. 2016]
8. Sebastian, T.: Rozhovor s Václavem Klausem, BBC, 2003 Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/klaus-promluvil-do-sveta-na-bbc-dma-/domaci.aspx?c=A031110_231102_domaci_pol [cit. 18. 4. 2016]
9. Šimůnek, P., Růžička, M.: Hospodářské noviny, Václav Klaus: Žádné ničení planety nevidím a nikdy jsem ani neviděl, 2007 Dostupné z: <http://archiv.ihned.cz/c1-23103405-zadne-niceni-planety-nevidim-a-nikdy-jsem-ani-nevidei> [cit. 20. 4. 2016]
10. ČTK: Václav Klaus: Arabské jaro neexistuje, revoluce jsou bez vůdců, 2011 Dostupné z:http://www.lidovky.cz/klaus-arabske-jaro-neexistuje-revoluce-jsou-bez-vudcu-ppn-zpravy-domov.aspx?c=A110830_151904_ln_domov_sk [cit. 20. 4. 2016]
11. Česká televize, Zeman chce za velvyslankyni v SR Klausovou, Schwarzenberg ji odmítl. ČT24 [online]. 28. 3. 2013 Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/220704-zeman-chce-za-velvyslankyni-v-sr-klausovou-schwarzenberg-ji-odmitl/> [cit. 20. 4. 2016]
12. Melchertová, M.: Způsob volby prezidenta ČR a její vliv na jeho ústavní postavení, Brno 2013, Diplomová práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity. Vedoucí práce Jan Filip. Dostupné z:http://is.muni.cz/th/345131/pravf_m/Diplomova_prace_MM.pdf.
13. Dokulíková, V.: Postoje a role prezidentů V. Havla a V. Klause v zahraniční politice ČR v letech 1998 – 2008. Brno, 2012 Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Břetislav Dančák. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/219783/fss_m/Diplomka_final_dokulilova.pdf.
14. Matušík, H.: Vývoj vlivu prezidenta ČR na českou zahraniční politiku, aneb emancipace skrze konflikty s vládními aktéry, Brno, 2015, Bakalářská práce, Masarykova univerzita, Vedoucí práce Michal Kořán. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/383513/fss_b/konecna_1.docx
15. Schwarzenberg, K.: O svobodu a vládu práva se musí denně bojovat, Praha, 2012 Dostupné z <http://www.volimkarla.cz/karel-schwarzenberg-o-svobodu-a-vladu-prava-se-musi-denne-bojovat/>
16. ČTK, 2014, Juml: Výběr výroků Miloše Zemana na adresu islámu, řazeno chronologicky 2002-2014, Dostupné z: <http://www.christnet.cz/zpravy/26413/vyber-vyroku-prezidenta-zemana-na-adresu-islamuru>
17. ČTK, 2014: Miloš Zeman: Lidská práva ano, ale nesmí kazit byznys, Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/329579-zeman-lidska-prava-ano-ale-nesmi-kazit-byznys>.

18. 1ij Kanal, Rossia, Zeinalova, I.: Milosh Zeman osuzhdaet antirossiyskie sanktsii i trebuet prekratit bombardirovki donbassa, Moskva, 2014, Dostupné z: <https://www.1tv.ru/news/2014/11/16/29156-milosh-zeman-osuzhdaet-antirossiyskie-sanktsii-i-trebuet-prekratit-bombardirovki-donbassa>
19. ČTK, 2014, Miloš Zeman: Nezávislost Tibetu a Tchaj-Wanu neuznáváme, Peking, 2014, Dostupné z: http://www.lidovky.cz/nezavislost-tibetu-a-tchaj-wanu-neuznavame-rekl-zeman-v-cine-pr7-/zpravy-svet.aspx?c=A141027_110934_In_zahranici_ele
20. ČTK, 2014, Miloš Zeman: nepoučujme o lidských právech, naopak se snažíme poučit, 2014, Dostupné z: http://www.lidovky.cz/nezavislost-tibetu-a-tchaj-wanu-neuznavame-rekl-zeman-v-cine-pr7-/zpravy-svet.aspx?c=A141027_110934_In_zahranici_ele
21. ČTK, 2016, Miloš Zeman: Česko za Nečasovy vlády podléhalo USA a EU, už jsme opět nezávislí, Praha, 2016, Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/zeman-kritizoval-necasovu-vladu-ze-podlehala-eu-a-usa-pdp-/domaci.aspx?c=A160328_104240_domaci_ji
22. Ťopek, M.: Sněmovní seminář velebil čínský komunismus. Země vzkvétá, Krteček nás sblíží, Praha 2016 Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/domaci/snemovni-seminar-velebil-cinsky-komunismus-zeme-vzkveta-krtek/r~0869d4acef5e11e5819a002590604f2e/>
23. Lidové noviny, 1996: Obraz totálního zhroucení, rozhovor s Milošem Zemanem, 1996 Dostupné z: http://www.lidovky.cz/kdyby-prisli-cinane-tak-si-nechaji-zesikmit-oci-kritizoval-zeman-drive-podlezavost-gzi-/zpravy-domov.aspx?c=A160331_113726_In_domov_mpr
24. Lidové noviny, 2014: Jak a v čem se liší názory Havla, Klause a Zemana, 2014, Dostupné z: http://www.lidovky.cz/tibet-cina-rusko-jak-a-v-cem-se-lisi-nazory-havla-klause-a-zemana-pv2-/zpravy-domov.aspx?c=A141122_174330_In_domov_hm
25. Česká televize, 2016: Miloš Zeman: Nejsem stroj na podpisy, Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/302616-nejsem-stroj-na-podpisy-profesory-at-jmenuje-nekdo-jiny-prohlasil-zeman.html>
26. OSN, Všeobecná deklarace lidských práv, 1948 Dostupné z: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>

Seznam použitých internetových stránek

1. http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni_zakon/cast2h10.aspx
2. <https://www.amnesty.org/en/countries/asia-and-the-pacific/china/report-china/>
3. <https://www.hrw.org/world-report/2015/country-chapters/china-and-tibet>
4. <http://www.aktualne.cz/wiki/osobnosti/politici/vaclav-klaus/r~i:wiki:692/>
5. <http://vaclavhavel.cz/>
6. <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr>